

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН САЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАЎ БЕЛАРУСІ і УПРАВЛЕННЯ ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СНК БССР

26 (549)

Серада, 12 снежня 1945 г.

Цана 50 кап.

Беларускія артысты ў Берліне (1 стар.).
 Н. Тамашова—канцэрт твораў П. Чайкоўскага (1 стар.).
 Паззія гераічнага Ленінграда (2 стар.).
 А. Палеев — Выстаўка мастака А. Марыкса (3 стар.).
 Пятрусь Броўка — Новыя паэмы (3 стар.).
 Віталі Вольскі — Завілія вянкі (3 стар.).
 Р. Шкраба — Пра ўменне паказаць і расказаць (4 стар.).
 Піліп Карандзей — Жылі-былі /фельетон/ (4 стар.).

РАБОТНІКІ МАСТАЦТВА — ДА ВЫБАРЧАЙ КАМПАНІІ

Беларуская Дзяржаўная Філармонія актыўна ўдзельнічае ў падрыхтоўцы да выбараў у Вярхоўны Совет СССР.

У бліжэйшыя дні ў Мінску будзе праведзены рад выступленняў артыстаў Філармоніі са спецыяльным рэпертуарам. Майстра мастацкага слова Н. К. Андрэеў уключыў у сваю праграму некалькі твораў, прысвечаных выбарам у Вярхоўны Совет СССР. Аркестр народных інструментаў Філармоніі таксама рыхтуе новую праграму.

У Мінску будуць арганізаваны выступленні Беларускага Дзяржаўнага джаз-аркестра пад кіраўніцтвам заслужанага артыста БССР Эдзі Рознера. У праграму выступленняў джаза ўключаны творы аб выбарах у Вярхоўны Совет СССР.

Беларускія кампазітары Цікопкі, Лёбан і другія рыхтуюць новыя творы на гэтую тэму.

Супрацоўнікі Філармоніі вядуць работу непасрэдна сярод выбаршчыкаў. На выбарчых участках будзе праведзены рад лекцый-канцэртаў з удзелам лепшых сіл Філармоніі і Беларускага Дзяржаўнага тэатра Оперы і Балета. На выбарчым участку, які знаходзіцца ў будынку тэатра Оперы і Балета, вызначаны рад выступленняў вядучых артыстаў Філармоніі.

У гарады і раёны рэспублікі будзе наслана некалькі брыгад для вядзення агітацыйна-масавай работы. Брыгада Гродненскага філіяла Філармоніі ўжо выехала ў раёны абласці з канцэртамі, прысвечанымі правядзенню выбараў. З такімі-ж канцэртамі выязджае ў раён брыгада артыстаў Брэсцкага філіяла Філармоніі.

Сходы агіткалектыва

На апошніх сходах агіткалектыва Беларускага Дзяржаўнага тэатра Оперы і Балета тав. Модэль (кіраўнік агіткалектыва) працягнуў інструкцыйныя даклады аб Сталінскай Канстытуцыі і аб юрнорбергскім працэсе.

Артысты-агітатары часта праводзяць гутаркі з выбаршчыкамі ў памяшканні тэатра. Пасля гутарак арганізуюцца канцэрты.

Агітатары — чымбалісты т. т. Навіцкі і Шмелькія пасля праведзенай гутаркі далі на месцы канцэрт для выбаршчыкаў. Агітатар тав. Талалаеў (загаднік паставачнага тэатра) запрасіў выбаршчыкаў свайго участка ў тэатр, дзе яны праглядалі спектакль і знаёміліся з працаю свайго агітатара. Змястоўны гутаркі праводзяць агітатары т. т. Яўраеў, Лівануў, Талкачова і другія таварышы.

Народная артыстка БССР Нікалаева вызначана ў склад акруговага выбарчай камісіі.

Членамі ўчастковых выбарчых камісій вызначаны народныя артысты БССР Дзянісаў, салісты Баранава, Гульман, Пуроўскі, салісты балета Калітоўскага, Сінева і другія.

Гурткі самадзейнасці—да выбараў

Актыўна рыхтуюцца да дня выбараў у Вярхоўны Совет СССР гурткі мастацкай самадзейнасці горада Мінска.

Хор Беларускага Дзяржаўнага Універсітэта, пад мастацкім кіраўніцтвам А. Бальдзіча, апрацоўвае рад новых песень. Хор праводзіць сістэматычную работу па павышэнню музыкальных ведаў сваіх удзельнікаў.

Пад кіраўніцтвам А. Паповай пры ўніверсітэце арганізуюцца танцавальныя гурткі.

Падрыхтоўваюць таксама новыя канцэртныя праграмы гурткі мастацкай самадзейнасці дзвюх вышэйшых навучальных устаноў (Медыцынскіх і палітэхнічных інстытутаў, вышэйшай партшколы і другія).

Асабліва энергічна працуе хор дзіцячага дома № 11. Хор даў ужо за апошні час 16 шэфскіх канцэртаў для бальніц, воінскіх часцей і дэмабілізаваных.

КНІГІ І ЭКСПАНАТЫ—ЗНОЎ У МІНСКУ

Днямі ў Мінск прыехала 55 вагонаў кніг, якія былі вывезены немцамі з беларускіх бібліятэк.

Прывезены таксама экспанаты—уласнасць беларускіх музеяў. Сярод экспанатаў ёсць вельмі рэдкія старажытныя

Канцэрт твораў П. Чайкоўскага

Музыка выдатнага рускага кампазітара П. І. Чайкоўскага любіць наш савецкі народ. Канцэрты з твораў Чайкоўскага заўсёды прыцягвалі і прыцягваюць вялікую колькасць слухачоў. Другі канцэрт з'яўляецца працягам сімфанічнай праграмы канцэрта з твораў Чайкоўскага, што адбыўся ў маі гэтага года. Але, калі ў першым канцэрыце былі выкананы творы (IV сімфонія, заключная сцена з оперы «Юген Анегі»), якія даволі поўна раскрываюць перад слухачом шматбаковасць творчасці выдатнага рускага гена — пранікліваю дырыжорам, драматызм, пафас трагічнага, дык праграма другога канцэрта ў гэтых адносінах з'яўляецца менш паказальнай, бо тры сюіты з балетнай музыкі кампазітара («Лебядзінае возера», «Прыгажуня, якая спіць» і «Шчальчунчык») і дзве аркі (ліст Таціяна з оперы «Юген Анегі» і Лізы з оперы «Пікавая дама»), якія выконваліся ў канцэрыце, не могуць усебакова ахарактарызаваць ні сімфанічнай, ні опернай, ні балетнай творчасці генаўскага рускага кампазітара, тым больш, што перад канцэртанам не было ўступнага слова.

Аднак, канцэрт праішоў з вялікім удзелам. І ў гэтым немалую ролю адграла народная артыстка БССР Р. Млодэк.

З якой цеплынёй і сардэчнасцю выказала артыстка пацудзе каханні Таціяна да Анегіна ў сцэне ліста з оперы «Юген Анегі»! Пераход у гэтай сцэне ад прычэпчатага ўступу («няхай загіну я...») да злегчанага апавядання («Я вам пішу, чаго-ж яшчэ?») і затым увесь нервовы музыкальны тэкст ліста былі цудоўна перададзены Р. Млодэк.

Сілу эмоцый, палыманную меладыйнасцю, якія дапаўнялі аркестровую партыю, правільна трактаваў галоўны дырыжор тэатра Оперы і Балета А. Брон.

Ухваляючыя акценты ўступу ў аркестры ярка ахарактарызуюць асаблівасці перажывання Таціяны.

Яшчэ большае ўражанне зрабіла арка Лізы з оперы «Пікавая дама» (сцена лізімовай кававы). Р. Млодэк здолела перадаць усе інтанацыі стомленай пакутнай жанчыны, якая адчувала лагібель. І тут надзвычай радуе ансамбль салісткі з аркестрам. Аркестр узмацняў драматычныя месцы і з'яўляўся цудоўным фонам, на якім ярка вылучаўся голас артысткі.

З трох сюіт, якія былі выкананы, найбольш моцнае ўражанне зрабіла сюіта з балета «Лебядзінае возера», што складалася з пяці нумараў.

Ва ўступе да II-ой карціны (нумар 1) цудоўна гучэла на габой асноўная тэма, поўная лірызма, сардэчнасці, элегічнай задуманасці. У трэцім нумары сюіты асабліва трэба адзначыць сола на скрыпцы (Барыс Афанасеў) і на віяланчэлі (Браенкоў). Побач з гэтымі дзвума, удала прадзедзенымі сола, малодчай слаба, бледна прагучэла сола на арфе.

У сюіце з балета «Прыгажуня, якая спіць», асабліва ўдаўся трэці нумар—«Кот у ботах і белая котка». Але ў адзін з нумараў (2) зноў не прагучэла сола на арфе.

Трэцяя сюіта з балета «Шчальчунчык» складаецца з 7 нумараў. Прыемнае ўражанне пакідае выкананне бліскучых харкестрных танцаў: арабскага, кітайскага, пастушковага, трыпака. Аркестр цалкам адлюстравуе роўню, святочны каларыт гэтых нумараў.

Бясспрэчна, што гэты сімфанічны канцэрт мае вялікае значэнне ў развіцці сімфанічнай культуры ў Мінску. Выступленне сімфанічнага аркестра пад кіраўніцтвам галоўнага дырыжора А. Брона мае вялікую цікавасць для музыкальнай грамадчасці і насельніцтва горада.

Дырыжор, які глыбока раскрыў ідэйны змест музыкі Чайкоўскага, і народная артыстка Р. Млодэк, якая выключна музыкальна праспявала некалькі яго твораў, садзейнічалі поспеху канцэрта.

Аднак, трэба адзначыць, што якасць канцэрта значна была зніжана: па-першае—не аформленая сцэна, не прастастанавы для сімфанічных канцэртаў (малая тканіна на сцэне, адсутнасць павільёна); па-другое—разнабоям, які адчуваўся ў аркестры пры выкананні сюіт. Не было поўнага ансамбля сярод груп мядзьяных духавых і паміж другімі скрыпкамі.

Між тым, аркестр цудоўна гучэў, калі суправаджаў спяванне народнай артысткі Р. Млодэк. Адсюль вынікае тое, што аркестр яшчэ неўзабаве назавець вялікім сімфанічным аркестрам, гэта — хутчай характэрна оперны аркестр.

Але ўжо стварэнне такога сімфанічнага аркестра з'яўляецца добрым пачаткам у працы Беларускай філармоніі на арганізацыю сімфанічных канцэртаў.

Пры гэтым хочацца пажадаць, каб былі арганізаваны тэматычныя лекцый-канцэрты з твораў як заходне-еўрапейскіх, гэтак і рускіх кампазітараў.

Н. ТАМАШОВА.

Вялікі абавязак і пачэсная задача

Два месяцы аддзяляюць нас ад дня выбараў у Вярхоўны Совет СССР. Набліжэнне гэтага, сапраўды вялікага дня ў жыцці савецкага народа усё больш адчуваецца ва ўсіх гарадах і вёсках, на ўсіх фабрыках, заводах і ўстановах нашай краіны. Савецкі чалавек, выхаваны Леніным—Сталіным, прызвачыены выражаць свае адносіны да падзеяў у нашым жыцці канкрэтнымі справамі. Тым больш гэта адносіцца да такой вялікай падзеі, як выбары ў вышэйшы орган улады краіны Совету. Таму разгортванне правядзення кампаніі ідзе разам з шырокімі, усё больш нарастаючым рухам за павелічэнне прадукцыйнасці працы ва ўсіх галінах нашай сацыялістычнай гаспадаркі. Сталінскія вахты ў гонар выбараў, узяцце стэханавскага руху на ішчэ больш высокі ўзровень, дзятэрмінавае выкананне вытворчых планаў, перавыкананне сваіх абавязкаў перад дзяржавай—у гэтым на справе праўдзюцца ўласціва толькі для савецкай дэмакратыі правядзення кампаніі.

«У нас выбары праходзяць у абстаўшчыне супрацоўніцтва рабочых, сялян, інтэлігенцыі, у абстаўшчыне ўзаемлага і давер'я, у абстаўшчыне, я кажу-бы, ўзаемнай дружбы» (Сталін).

Работнікі нашай літаратуры і ўсіх відаў мастацтва актыўна ўдзельнічаюць у правядзення кампаніі. Письменнікі і артысты з'яўляюцца членамі выбарчых камісій. Брыгады Беларускай Дзяржаўнай Філармоніі выязджаюць у раёны з канцэртамі, прысвечанымі выбарам. Артысты тэатра Оперы і Балета абходзяць кватэры выбаршчыкаў у якіх агітатараў. Вялікае значэнне праца гурткоў мастацкай самадзейнасці. На жаль, не ўсе яшчэ работнікі літаратуры і мастацтва ўдзельнічаюць у правядзення кампаніі. Упраўленне Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР да сённяшняга дня не арганізавала нішчэ, па прыкладу мінскай выбарчай кампаніі, брыгады пісьменнікаў, якія б выступалі перад выбаршчыкамі са сваімі мастацкімі творами. Праўленне Саюза савецкіх мастакоў таксама нічога-нішчэ не зрабіла, каб ажрэсліць абавязкі кожнага мастака ў правядзення кампаніі. А гэтыя абавязкі сапраўды вялічэзныя!

З часу першых выбараў у Вярхоўны Совет СССР прайшло 8 год. Гэта былі гады далейшага ўзросту сацыялістычнай гаспадаркі і культуры. Гэта былі гады далейшага ўзросту добрабыту і культуры савецкага чалавека. На працягу апошніх чатырох год мы вымушаны былі спыніць сваю мірную працу і ўзяцца за зброю для абароны сваёй сацыялістычнай гаспадаркі ад імечка-фашысцкай навалы. Міралюбівы савецкі народ перад ўсім светам паказаў, што ён—народ-будунык і народ-воін. Гэтыя якасці савецкага чалавека—будунык і воін—не знайшлі яшчэ належнага адлюстравання ў нашым мастацтве. Беларускія пісьменнікі і мастакі маюць вялікі, яшчэ не апячаны доўг перад народам!

У сваёй прамоўе на правядзення сходаў выбаршчыкаў Сталінскай выбарчай акругі гор. Масквы (11 снежня 1937 года) таварыш Сталін у класічнай

форме акрэсліў, якім павінен быць палітычны дзеяч ленынскага тыпу. Гэтыя сталінскія азначэнні, якія з'яўляюцца вышэйшым крытэрыем у ацэнцы партыяцкага чалавека ў нашай краіне, асабліва значэнне маюць у цяперашнюю выбарчую кампанію, пасля таго выпрабавання агнём вайны, праз якое праішоў савецкі народ. Лепшыя сыны і дочки народа за гэтыя гады паказалі, што яны з'яўляюцца такімі, якімі хоча іх бачыць наш праводы і настаўнік таварыш Сталін. Вялікі наказ, што даў таварыш Сталін, быць «такімі-ж аяснімі і пэўнымі дзеячамі, як Ленін», быць... «такімі-ж адважнікамі ў бою і бязлітаснымі да ворагаў народа, якім быў Ленін», быць «свабодным ад усякай панікі, ад уважкі палебенства панікі, калі справа пачынае ўскладняцца і на дзяляцельне вырысваюцца якае-небудзь небяспека», быць «таксама мудрымі і неспаспешлівымі пры вырашэнні складаных пытанняў, дзе патрэбна ўсебаковая артысцкая і ўсебаковы ўлік усіх плюсаў і мінусаў, якім быў Ленін», быць «так-жа праўдзючымі і чэснымі, якім быў Ленін», так-жа любіць «сваёй народ, як любіў яго Ленін» — гэты наказ выклікаў нечуванне ў гісторыі масавы гераізм нашага народа ў Вялікай Айчыннай вайне. Сталінскі наказ фарміраваў і фарміруе маральна-палітычнае аблічча нашага чалавека, вызначае этычныя нормы яго паводін. Гэтыя людзей ленынскага тыпу усё больш і больш у нашай краіне. З ліку іх народ выбярае сваіх прадстаўнікоў у Вярхоўны Совет СССР, так як гэта раў таварыш Сталін у сваёй гістарычнай правядзення кампаніі ў 1937 годзе.

На жаль, гэты дзеяч ленынскага тыпу таксама не знайшоў свайго належнага адлюстравання ў нашай літаратуры і мастацтве. Навакол нас шмат такіх людзей—па-ленынска сціпых, праўдзючых і чэсных, якія аб сваіх гераічных справах на ратным полі і на фронце сацыялістычнага будаўніцтва гавораць, як аб звычайных звычайных справах. Задача пісьменнікаў і мастакоў — паказаць гэтых жывых людзей ва ўсёй іх велічы, расказаць аб іх справах, раскрыць іх унутраны свет, іх мары, надзеі і думкі, па-мастацку матывіраваць законамернасць іх дзеянняў.

За гэтыя восем год, якія прайшлі ад першых выбараў у Вярхоўны Совет СССР, вырасла новае пакаленне савецкай моладзі. Упершыню яна будзе выконваць свой грамадзянскі абавязак — будзе выбіраць дэпутатаў у Вярхоўны Совет. Мастацкае слова і вообраз, у якім павінен быць увасоблены жыццёвы вопыт старэйшага пакалення будаўнікоў сацыялізма і барацьбоў за свабоду нашай Радзімы, дапаможа моладзі выхаваць у сабе якасці дзеячоў ленынскага тыпу.

Да дня выбараў у Вярхоўны Совет СССР засталася не шмат часу. Няхай непасрэдна актыўны ўдзел у правядзення кампаніі нахіне работніку літаратуры і мастацтва на плённую творчую працу, на стварэнне праўдзючых, мастацкіх твораў аб гераічным савецкім чалавеку, аб палітычным дзеячу ленынскага тыпу.

У абмеркаванні бралі ўдзел таварышы Міхась Лынькоў, Пятро Глебка, Міхась Клімковіч, Анатоль Астрынка, Алесь Куцар, Лыя Гурскі і другія.

Усе выступаўшыя таварышы падкрэслілі, што ў нашай літаратуры няма яшчэ грунтоўнага твораў аб кіраўнічым ролі нашай партыі ў арганізацыі партызанскага руху ў краіне, аб гераічных пачынальнях гэтага руху.

Тав. Міхась Лынькоў прапанаваў, каб пісьменнікі дапамаглі ўдзельнікам партызанскага руху літаратурна апрацаваць іх матэрыялы і мемуары.

Вокладка новага зборніка вершаў М. Танка «Вострыце зброю».

Беларускія артысты ў Берліне

Нядаўна брыгада беларускіх артыстаў, па запрашэнню савецкага камандавання, наведвала Берлін. Брыгада мела ў сваім складзе семнаццаць чалавек. Узначальнае лее Начальнік Упраўлення па справах мастацтва пры СНК БССР тав. В. Міхейчык. У брыгаду ўваходзілі народная артыстка БССР і СССР тав. Л. Александровская, народныя артысты БССР т. т. Р. Млодэк, Э. Васільева, І. Валюцін і др.

У гутарцы з нашым карэспандэнтам народная артыстка БССР Р. Млодэк аб гэтай паездцы расказала наступнае: Брыгада выцэла з Мінска 15-га кастрычніка. Настрой у ва ўсіх быў узнаты. Курс самалёта ляжаў на Берлін. Ніхто з членаў брыгады ў Берліне яшчэ ні разу не быў. Мы мелі сваёй мэтай даць канцэрт у Берліне для савецкіх акупацыйных часцей.

На аэрадроме артыстаў цёпла сустрэлі прадстаўнікі савецкага камандавання. Мы праязджалі праз англійскую і амерыканскую зоны акупацыі Берліна. Узрэзла тое, што англійскія і амерыканскія рэгуліроўшчыкі, часамі затрымлівалі нас дзвюх машынаў, адраў прасілі нас высець.

Што ўяўляе цыяер Берлін? Цэнтр Берліна знішчаны зусім, і толькі па краінах захаваўся будынік. Аднак, жыццё ў горадзе ўжо наладжана. Ходзіць трамвай. Па вечарах вуліцы асветляюцца электрычным святлом. Нямецкая паліцыя (праўда, неўзброеная) кіруе рухам і глядзіць за парадкам у горадзе. На вуліцах гуляе шмат дзяцей. Жыхары горада разбіраюць разбураўшыя дамы. Гандляры адчынілі свае крамы і ажыўлена гандлююць. Большасць тавараў зроблена з розных «рэзанцаў», зроблены акуратна, але нетрывала.

Першы наш канцэрт у Патсдаме быў дадзены для савецкага камандавання. На канцэрыце прысутнічаў Маршал Савецкага Саюза Г. К. Жукаў. Калі

таварыш Жукаў увайшоў у ложу, усе прысутныя ўсталі і гораца віталі сталінскага палкаводца. Канцэрт праішоў з вялікім поспехам.

Мы мелі на мзе быць у гасцях у воінаў-пераможцаў восем дзён. Але, па просьбе савецкага ваеннага камандавання, і з дазволу старшыні СНК БССР тав. Панамарніка, прайшлі два тыдні.

За ўвесь час было дадзена чатырнаццаць канцэртаў. У праграмы канцэртаў уваходзілі класічныя творы, рускія і беларускія народныя песні. Балетныя нумары і інш. Канцэрты былі ў Патсдаме, Бабельсбергу, Штраусбергу і іншых гарадах. Генерал Захарав даў для абслугоўвання нашай брыгады самалёт, і мы без лішніх турбот пераязджалі з аднаго горада ў другі. Нашы канцэрты карысталіся вялікай папулярнасцю. Гэта таму, што ў склад брыгады ўваходзілі лепшыя прадстаўнікі Беларускага мастацтва. Асабліва вялікі поспех мелі выступленні народнай артысткі БССР і СССР Л. П. Александровскай.

На канцэртах прысутнічала шмат воінаў-беларусаў. Часта на сцэну перадаваліся запіскі з просьбай выканаць тую ці іншую беларускую песню. Надзвычай цёпла сустрэкалі прысутныя народныя песні. Мы выступалі перад беларускімі дывізіямі. Так, у адным з гарадоў брыгада дала канцэрт для каманднага склада Рэчэйскай ардынарскай авіяцыйнай дывізіі.

У Берліне мы наведвалі некалькі гістарычна-вядомых месц, у тым ліку рэйхстаг. Сцены яго знішчаны і амаль да самага верху ўпрыгожаны подпісамі савецкіх воінаў. Беларускія артысты таксама папоўнілі гэтую незвычайную калекцыю сваімі аўтаграфамі.

Мы фатаграфіраваліся каля рэйхстага, каля калоны Перамогі, якую паставілі немцы ў памяць вайны 1870—1871 г. г. і, якім мела імя Вільгельма. У Берліне

наведвалі таксама завод гуказапісу. Кожны член брыгады запісаў свой голас на пластмаску. Частка пластмасаў засталася ў падарунак савецкаму камандаванню, а частку прывезлі ў Мінск. У Патсдаме мы наведвалі палац караля Фрыдрыха II.

Нам давялося азнаёміцца з тэатральным жыццём Берліна. Берлінскія оперны тэатр рыхтуе да пастапоўку «Юген Анегіна» на нямецкай мове. Нас запрасілі ў тэатр оперны, на пастапоўку Лёгара «Паганіні». Спектаклі ў Берліне пачынаюцца ў 16 гадзін 30 хв. па мясцоваму часу, і паколькі мы не змоглі з'явіцца савесасова ў тэатр оперны, пачатак спектакля затрымалі.

Увесь час свайго побывання ў Берліне артысты адчувалі вялікія клопаты з боку савецкіх ваенных улад, і асабліва Маршала Савецкага Саюза таварыша Г. К. Жукава, генералаў т. т. Сакалоўскага, Цялегіна, Малініна і другія. Для нас, прадстаўнікоў Беларускага мастацтва, савецкае ваеннае камандаванне наладзіла некалькі прыёмаў. На адным з іх прысутнічаў Маршал Савецкага Саюза Г. К. Жукаў. Ён быў тады апраунты ў цывільным касцюм. Таленавіты савецкі палкаводзец з'яўляецца прывабным чалавекам, вясёлым і дасціпным субсудзікам.

Маршал Г. К. Жукаў прысутнічаў і на заключным канцэрыце, які адбыўся ў Бабельсбергу. Заключны канцэрт праішоў з асаблівым удзелам. Некаторыя нумары, па просьбе прысутных, яны паўтараліся. Мы пакінулі Берлін 1-га лістапада. Камандаванне абвясціла падзяку брыгадзе беларускіх артыстаў. Правадзілі нас т. т. Цялегіна, Сакалоўскі і другія.

Хочацца сказаць яшчэ аб адным: савецкія людзі ў Германіі вельмі сумуюць па сваёй краіне. Яны зайдросцілі і яны, артыстам, і мы вярталіся на радзіму.

Паэзія гераічнага Ленінграда

Аляксандр Пракоф'еў

З нізкі вершаў „САД“

Сёлета ўдаліся кветкі ўсюды,
Дадзена ім воля красавіца.
На зямлю гляджу, нібы на цуда,
Проста не магу налюбавацца.

Дзе ні глянеш — кветак строй адменны,
Чую подых росту іх і паху.
Смелы куст якоецца купены
На сяброў ківае проста з даху.

Вось казалец распусціўся мілы,
Заквітнеў рамонак, і на ўзвышша,
Дзе каліна рукі сашапіла,
У яркіх строях кашошына выйшла.

Як у казцы, распасцёрся ў былі
Край зялёны, сіні на палых...
І няжу-ж цябе жалезам білі,
Маці родная мая, аямлі?

На гвардайскай корпусе выпаў выбар
І на іх штыкі.

*) Раку Сястру.

І Сястру*) адбіўшы, зноў на Выбар
Рваліся палкі.
Разшыбаўшы гнеў у паднябессі
І вышэй нябёс,
Рушыў корпус, дзе цяпер на ўзлесці
Звонкі брынкат кос.

Ямы поўчыя, траншэі, каскі,
Гнеў наш, узары!
Рушылі байцы па шыю ў красках,
Травах і крыві.

Тут у садзе доўга міны вылі,
Кулямёт — даўжэй.
Гэты сад наш воіны адбілі
І пайшлі далей.

Ідучы, збівалі рос каралы,
Падаў доду гром...
А адін застаўся самы ўдалы
Вунь над тым бугром.

Пераклаў Пятро ГЛЕБКА.

Вісарыён Саянаў

Шляхі наступлення

Нас не раскладзі цяжкію,
а стрэлы наступленняў
вось з гэтых ціх гарадоў
вядуць у дзень вясені.

Каб ведаў, дзе цяпер страла?
Куды яна ўзвіецца?
Дзе шыр паходная лягла?
Дзе песня адгукнецца?

За той стралою, што вялі
у штабах алаўкам,
шляхі шырокія ляглі,
і мы іх пройдзем самі.

І пот, і кроў, і подзвіг наш—
усё адзначаць карта,
размеран наш паходны марш,
і мы выходзім аўтра.

А ты ў сваю чаргу зазнаў,
што нам зазнаць прыпала,
а ці наперад ты спяшаў,
з артылерыйскім валам?

Ці йшоў ты так на руслах рэк
за выбухам снарада,
каб і снарад і чалавек
у той-жа момант падаў.

калі паветра не стае
і горка немагчыма,
і грудзі важуча твае
вяжучай воінай дыму.

І ўсё мільгаюць праз кусты
палаты, агні і хаты,
і сістэ куль не чуеш ты
ва гулам канадады?

Дагоніць смерць каго з сяброў —
ты не зміргнеш і вокам;
накуль не грэмнешся даюў,
ікнеш наперад крокі.

гранату кінеш — і на бой,
яма табе спакою.
Хто ў бойках быў, адчуе той
гарачы подых бою.

Наш цяжкі шлях на захад лёў,
кастры зары дымацца
па сотнях-тысячах дарог,
дзе бот ступаў салдаці.

Пераклаў Максім ЛУЖАНІН.

Ольга Бергольц

Мой медаль

...Ідзе асада, цяжкая асада,
Нябачаная ні у адной вайне.
Медаль за абарону Ленінграда
Радзіма уручае сёння мне.

Не дзеля славы, гонару, спагады
Я тут жыла і ўсё магла сцірпень.
Медаль «За абарону Ленінграда»,
Як памятка жыцця, са мною цяпер.

Раўняўна бізгалітася памяці!
Калі сцягне мяне і сум і жал, і
Крануся да цябе тады рукамі,
Медаль салдаці, баяны медаль.

І прыгадоў гора і асалу,
Каб стаць больш мужай, трапяткой.
Часцей звяртайся-ж к памяці маёй,
Медаль «За абарону Ленінграда».

...Вайна ішчэ ідзе, ішчэ асада,
І быццам зброю новую ў вайне
Радзіма уручыла сёння мне
Медаль «За абарону Ленінграда».

Пераклаў А. АСТРЭЙКА.

У тэатрах Ленінграда

У 1946 годзе Ленінградскі тэатр оперы і балета імя Кірава пачае гледзачу чатыры новыя пастаюкі: «Арлеанская дзева» — муз. Шастаковіча, «Барыс Годуноў» — муз. Мусаргскага, «Дуэнья» і балет «Золушка» — муз. С. Пракоф'ева.

Ленінградскі Малады Тэатр оперы і балета ў 1946 г. заканчвае работу над операй С. Пракоф'ева «Вайна і мір». Кампазітар Энке закончыў оперу «Любоў Яравая». Гэтая опера прынята да мастаўной тэатрнай і таксама будзе паказана гледзачу ў 1946 г.

Вадзім Шэфнер

ЛЮСТРА

Здаецца, гэта волат сякера
Растружыла шматпаварховы дом:
Стаіць, узніўшы ў тумане шэрым
Высокі мур з адсечаным вуглом.

Аблэртгай скурай корчацца шпалеры
І помняць дотым мірнага жыцця,
Але адчыненыя насцеж дзверы
Павілі над бяздоннем небыцця.

І як-бы для таго, каб толькі глянуць
Самой сабе ў заўзяты, дзікі твар,
Вайна, раскешы гэты мур цагляны,
Пашкадавала люстра развіцця.

Спалохана, раптам задржыла
І аж дагтуль на вятрах дрыжыць,
Чапляючыся за сцяны кавалак,
Як чалавек, каторы прагне жыць.

А перастане вецер непакоіць—
Успоміць люстра залатыя дні
Шчаслівае утульнасці ў пакоі—
І ўсмешку адбівае ў глыбіні.

Куды-ж падзелася яна, дзівіцца?
Шляхі які, родную, нясуць?
Чаму пакінула яму ўспамінам
Усмешку шчасця, доўгую касу?

А можа? Цяжка ўспоміць з перапуду,
І раптам люстра туліцца ў сцяну...
Магла звярнуць на камяні грудзі
І прыгажуню гэтую сапхуну.

І кожны раз, як толькі падвіцца
Захоццаца вайне ў шкляную гладзь,
Па люстры прабягаюць бліскавіцы,
І далыні водблеск зарава відаць.

Будзь, люстра, сведкай радасці і гора:
Хай засціць вочы смальны дым вайны—
Што-б ні было,—ў табе не ўбачыць
вораг

Свайх вачэй і рыжай шчапіны.

І ты ў бяздонне не дарма не ўпала,
Адбітай шчасця товачы ў журбе:
Яшчэ не раз адбіцца, як бывала,
Усмешкам, косам суждана ў табе!

1943 г.

Пераклаў В. ТАУЛАЙ.

Сёння мы дружим вершы паэты гераічнага Ленінграда і гэтым самым кладзем пачатак устанавленню больш цеснага кантакта і абмену творчым вопытам з пісьменнікамі горада Леніна. Ленінград адпраў выключна важную ролю ў развіцці беларускай літаратуры. У Ленінградзе вучыліся Багушэвіч і Янка Лучына, Цётка і Янка Купала. У Ленінградзе друкаваліся першыя беларускія часопісы. Тут выдалі свае першыя зборнікі вершаў Янка Лучына, Цётка, Янка Купала і другія. У дні Айчынай вайны пісьменнікі Ленінграда перакладалі творы беларускіх пісьменнікаў і друкавалі іх у рускіх выданнях. Цяпер паэты Ленінграда рыхтуюць „Анталогію беларускай паэзіі“.

Нашы пісьменнікі ў сваю чаргу перакладаюць і выдадуць на беларускай мове ленінградскіх майстроў паэзіі.

ВАРШАВА

Есць пераз Вісла мост пантонны,
Над ім струмень святла зялёны,
У немагчымай цішыні
Агнём апалены, штодзённая
Ен сніцца мне ў тым агні.

Гайдаецца на хвалях роўных,
Цяжкіх і дымных, гора поўных,
Пантонны мост, і на зыры,
На горкім ветры з-пад гары.

Блакітныя мільгаюць зоры,
Агні бегуць на правадах,
І варты на дзоры
Стаць пры віслінскіх мастах.

Выгнаннікі сцяжынкай чорнай
З-за Шпрэ сцягваюць прышлі,
Каб узглянуць у вачэр зорым
На неба роднае зямлі.

Дзе сад на беразе пакатым,
Дзе цераз рэчку перавоз,
Па двух дарогах вілаватах,
Маўкліва-строгія, зацята
Яны ідуць к прысадам слёз.

Яны праходзяць праз заставы,
Дзе выд ад клёнаў залаты;
І поел спаденай Варшавы
Грукоча важка ў сэрцы іх.

Я паміж імі ля дарогі
У слязах дзівічыню напатаку,
Такіх высокародна-строгіх
Аблічаў я не сустракаў.

Яна паўстала нечакана,
Як тая казачная панна
З аповесці былых часоў,
Як азароная багранам
Над пенай зыбістых валоў.

Не даўдзецца нам, я чую,
Сустрэцца зноў: яна была,
Як воблік Польшчы, праз якую
Дарога нашая ішла.

Паміж руін, у сукні белай,
Става ўвечары яна,
Дзе пахла верасам гарэлым
Над Віслай позняя вясна.

Пераклаў Пятро ГЛЕБКА.

Пераклаў Кастусь КІРЭНКА.

Ленінград. Аднаўленчыя работы ў Адміралцействе.

Ленінградская паэзія ваеннага часу

Было даволі цяжкай справай: так, для В. Раждзевскага, які заўсёды працаваў пераважна ў форме інтэма-лірычнага жанра, гэта было цяжка, чым, скажам, А. Пракоф'еў, які на ўсім этапе свайго развіцця быў арганічна звязаны з формай народнай паэзіі, з фольклорам. Але галоўным было тое, што паэты разумелі неабходнасць, важнасць новай працы не толькі з пункту гледжання непасрэднай палітычнай патрэбы гэтай справы, але і з пункту гледжання іх уласнага развіцця, — таму для таго-ж Раждзевскага яго франтавая праца з'явілася пераломным момантам у паэтычнай біяграфіі, што асабліва моцна адчуваецца ў яго апошняй кнізе «Ладага».

Зразумела, што творчы горад Ленінградскіх паэтаў за гэты год зусім не вычэрпваўся іхнімі — надзвычай важнай і патрэбнай працай непасрэдна на палюзе дня. Патрэбны былі вялікія паэтычныя абуджэнні, тэма вайны магла выражацца рознымі паэтычнымі мастацкімі ракурсамі. Так, для паэтаў горада — вайна была надзвычай важнай тэмай лёсу роднай краіны, роднай культуры. Тэма радзімы зрабілася ў гэты год асабліва інтэма-лірычнай тэмай. Гэта і зразумела: у дні, калі наша краіна бліскава вырашала задачы ўскветна-гістарычнага значэння, пільная ўвага паэтаў да душы вайны вобліка свайго народа-героя была зусім натуральнай. Такі падыход да тэмы вайны быў арганічным для большасці паэтаў. Так зразумела тэма Вялікай вайны Анна Ахматава. Надзвычайна патэ з свайго даўно закончанага індывідуальнага, яна заўсёды была пэтам рускай нацыянальнай тэмы. Часцей за ўсё паэтычную тэму Ахматавай разумеюць налізіччай вузка, як выключна інтэма-лірычную. Ахматава ў свой час дала выключную ўзору патрыятычнай лірыкі, — не гаворачы ўжо аб тым, што і яе інтэма-лірычны маюць ярка-акрэсленую нацыянальную афарбоўку. «Душа мая і цела» — гэтак называе тэму Радзімы ў гэты год Ахматава. Алім з выдатных узорав рускай лірыкі ваенных год заўсёды надрукаваны ў гэтай кнізе ў

Першы дальнобойны ў Ленінградзе

І раптам сціх натоўп людскі,
Змяніўся свет наўкруг.
Не, гэта быў не гараскі,
Ды й не высковы гук.

На грому дальнага раскат
Быў ён падобны, быццам брат,
Але-ж у гоме більгаць ёсць
Высокі хмар — былых снягоў
І прага летняя лугоў,
І ліўняў вяселосць.

А гэты — поклам быў сухім,
І не жадаў амірыца з ім

Бунтоўны слых, таму,
Як пашыраўся ён і рос,
Як роўнадушна смерць ён ісе
Маленькаму майму.

1941 г.

І тая, што будзе развітвацца з
мілымі—
Хай боль спой у дужасці яна пера-
плаціць.
Мы дэчам клінемся, клінемся
магілам,
Што нас на калені ніхто не паставіць.
Ленінград, 1941 г.

Пераклаў Эдзі АГНЯЦВЕТ.

Вісарыён Саянаў

КЕДР

Між леднікоў, на выступу скалы,
Куды на ноч злятаюцца арлы,
Дзе вецер днём іх замятае след—
Стаяў адзін з зялёнай шапкай кедр.

І тая ледзь прыкметная скала
Пад ім як быццам міртова была.

Той кедр я помню.
Ен не падаў ніц
Прад самай злоснай з горных
наваліні,

І нават буры жорсткія зямлі
Яг з вяршыні скіпуць не магі.
Але ўвесь век тужыў палоннік гор,
Што ўнізе дзесь красуе родны бор.

А ён, далёкі ад зямных уцех,
Раней ў бездань спеў свой арэх.

Пераклаў Кастусь КІРЭНКА.

Ілья Аўраменка

КАМЕНЬ

Ен вышчарблен ветрам,
Аблізан завесі,
Ен гол, як паверхня ільдіні.
Усё камень ды камень,
Ен быў нам пасцеляй
Між гэтых палірных шчыры.

Усё камень ды камень,
Ад Яіма Заходняй
Да зор, што гараць у вышыні,
Ні звера, ні птушкі,
Ні хаты ніводнай:
Дзе ганеш — адны валуны.

Мы з іх будавалі
Жылілі і траншэі,
А з полюса прыдзе зіма,
Завлачудь, застогуць,
Завішчудь заві,
Нахлыне і сцюжа і цыма.

Адны толькі куля
Сноп іскраў уздыме
Ад камяў нарвежскіх ўначы.
Мы з камяні ўсталі,
Па камяні пайшлі мы,
Калі час падаў нам ісці.

Аб гэтым не скажам
І словам крылатым,
Аб гэтым віхура грызці.
А той, хто застаўся
У тым пелле пралятым,
Не ў гурыце — ў граніце ляжці.

Яго будзем помніць.
У краю невясёлым,
Блішчыць ён ў палірных начы,
Усё камень ды камень
Сінодэны і голы.
Мацней мы за камень, маўчы.

Пераклаў Максім ТАНК.

Міхал Дудзін

Між гурб адтаўшыма дзіжы,
А снег, як той бурштын гарыць.
Глухар, бы нейкі чорнакіжнік,
Чытае сполах зары.

Па чорных лісьнях Зарэчча
Устаюць густыя трыснікі.
На нашай мове чалавечай
Таргуюцца цецярукі.

Над светам зведаным вятрамі
Яшчэ ляжыць і сон, і цень.
І б'е аб камень капытамі
Прагаладаўшыся алень.

Пераклаў Максім ТАНК.

У тэатрах Масквы

У 1946 г. Вялікі Тэатр оперы і балета Саюза ССР на сваёй асноўнай сцэне пачае гледзачу тры новыя спектаклі.

У красавіку адбудзецца прэм'ера оперы Мусаргскага «Барыс Годуноў». У чэрвені заканчваецца пастаюўка балета «Ромео і Джульета», музыка С. Пракоф'ева. У канцы 1946 г. тэатр ажыццявіць пастаюўку оперы Рымскага-Корсакава «Садко».

На сцэне філіяла ў лютым адбудзецца прэм'ера двух балетаў саўскага кампазітара Б. Асаф'ева — «Ланенка-сялянкі» і «Домік у Каломне».

У чэрвені павіна адбыцца прэм'ера новай оперы саўскага кампазітара Аляксандра «Бала» па аднайменнай апавесці М. Ю. Лермантава.

У канцы года тэатр закончыць работу над операй Рымскага-Корсакава «Майская ноць».

Маскоўскі Дзяржаўны Тэатр імя Вахтангава прыняў да пастаюўкі новую п'есу А. Карнейчука «Прыязджайце ў Завалюе». У п'есе малюецца зэрот франтавікоў у свой родны калгас.

Па прапанове тэатра пісьменнік А. Фадзееў працуе над інсцэніроўкай свайго рамана «Малая Гвардыя», прысвечанага маладым героям Краенадону.

Ля рабочага стала пісьменніка

На Усесаюзную выстаўку

Адборная камісія пры ўдзеле прадстаўніка Усесаюзнага Камітэта па справах мастацтва пры СНК СССР тав. Б. Нікіфарова, заслужаных дзеячоў мастацтва БССР І. Ахрэмчыка і Я. Зайцава рэкамендавала работы народнага майстраў ткацтва, вышывання, разбарства, інкрустацыі, пляцення і керамікі, для экспаніравання на Усесаюзнан выставі народнай творчасці.

З вышэйшай будучы прадстаўлены партрты таварышоў Сталіна і Панямаранкі, работы сямінні М. Стужынскай (в. Бяры, Насілаўскага сельсовета, Маладзечненскай обл.) і дыван выстаўшчы О. Ганчаровай (Старое сяло, Віцебскай обл.).

Па тэмах будучы экспаніраваны беларускія народныя пяснікі і сэртыфікаты сямінскага вырабу майстроў—М. Ліпай (каляса імя І-га Мая, Уздзенскага раёна, Мінскай обл.); М. Стужынскай (в. Бяры, Насілаўскага сельсовета, Маладзечненскай обл.); З. Рашко (в. Бераставіца, Гродзенскай обл.); З. Макарэвіч (м. Заслаўе, Мінскай обл.) і жыхаркі гор. Баранавіч М. Міхан; паясы М. Ліпай (Уздзенскі р-н); рушнікі—Булатавай (Старое сяло, Віцебскай обл.); дываны Е. Арасевіч (в. Бераставіца, Гродзенскай обл.).

Разбу і інкрустацыю па дрэву на Усесаюзнай выставі прадставіць камізіцыя «Начлег», статуэтка «Пастушок іграе на жалейцы», барэльеф «З данаснем» В. Мацюка (М. Новаельня, Баранавіцкай обл.), па-мастацку зроблены пісьмовы прыбор А. Шахновіча (гор. Мінск) і разная скрынка І. Варыніка.

З керамікі будучы прадстаўлены з'які, талеркі, попельніцы, барэльефы майстраў з гор. Барысава—Кіювала, Пашкоўскага і Шклоўскага.

На Усесаюзнай выставі Беларускай Рэспублікі будзе прадстаўлена 87 работамі розных жанраў народнай творчасці.

„Нашы дзеці“

Пад такой назвай кіно-фабрыка «Савецкая Беларусь» выпусціла дакументальны кіно-нарис. Аўтары фільма—Н. Любошчэ і С. Сімашкоў, тэкст—Сідкоўкіна, вершы—Народнага паэта БССР Якуба Коласа.

Нарис аповідае аб вялікіх клопатах Савецкага Урада і ўсяго народа аб дзецях. У кіно-нарисе паказваецца выстаўка творчасці дзіцячых дамоў і опера «Гусі-лебедзі» ў выкананні выхаванцаў дзіцячага дома гор. Мінска.

Музыку да фільма напісаў засл. артыст БССР І. Любін. Здымаў карціны апэратары—лаўрат Сталінскай прэміі І. Вейнярчук і С. Фрыд. Тэкст чытае засл. артыст БССР Л. Рахленка. Гукааператар Д. Аўсянчук. Сімфонічным аркестрам кіруе дырыжор, заслужаны дзеяч мастацтва Д. Блок.

Выстаўка мастака А. Марыкса

У дзяржаўнай Беларускай галерэі адбылася выстаўка твораў мастака А. П. Марыкса. Упершыню выстаўка твораў не было. Алегчыла, вядома, і тэатральнае дзяржаўнае мастацтва.

Адным з заснавальнікаў гэтай, невядомай рэвалюцыі ў Беларусі, гэтым выдатным мастаком, аўляецца Аскар Патровіч Марыкс.

Пражываў у Беларусі Дзяржаўным тэатры А. П. Марыкс пачынае ў 1921 годзе.

Першыя першыя тэатральныя дзейнасці А. П. Марыкса не былі поўнасьцю забавлены ад фармалістычных тэндэнцый. Залішне моцным былі талды ўплыў розных тэатральных мастакоў левых плыняў, што набліжаліся да кубізма, футурызма, «агалемага тэатрызму» і іншых фармалістычных «змаў».

Аднак, А. П. Марыкс хутка адходзіць ад фармалістычнай плыні і цалкам становіцца на шлях рэалістычнай творчасці, аб чым сведчаць яго афармленні п'есаў «Мост» і «Жорж Дантэн».

Асабліва характэрным для пачатковага перыяда творчай дзейнасці А. П. Марыкса было тое, што ён, як мастак-дэкаратар, для афармлення п'ес часта выкарыстоўваў матэрыялы народнага Беларускага мастацтва («Кастусь Каліноўскі», «Машэка», «Каваль-ваюда» Е. Міровіча, «На Купалле») і другія.

Эпоха і пераходы гэтых п'ес, часта мала вядомыя шырокім масам насельніцтва, павінны былі пачаць жыць на сцэне. Спектаклі трэба было паказаць з вялікай мастацкай праўдай, бо іны з'яўляліся першай спробаю тэатралізаваць паказ на прафесійнай сцэне мінулага Беларускага народа.

Старанна папшы і самым Мінску паказалі, што такіх матэрыялаў, якія адносяцца да гэтых гістарычных перыядаў, тут занадта было нельга.

Гэта выклікала неабходнасць выездаў у раёны. Там Марыксам было напісана шмат з'яўленняў. Альбом мастака апаўнуіся з амаль усімі характэрамі п'есаў Беларускай, не архітэктурны, дэталі арнаментыкі, рэчэў штудыёнага ўжытку і адзення.

Паездкі па Беларусі канчаткова аформілі і замацавалі творчыя планы А. П. Марыкса і далі яму магчымасць браць з скарбніцы Беларускага народнага мастацтва патрэбныя вобразы і матывы. Гэта ў значнай ступені спрыяла поспеху п'есаў.

200 афармленых спектакляў, з іх больш 100 у Беларусі— такі здытак 35-гадовай творчай дзейнасці А. П. Марыкса ў галіне тэатральна-дэкарацыйнага мастацтва.

Адкрыта ў памяшканні Беларускай Дзяржаўнай Карцічнай галерэі 25 лістапада выстаўка прац Аскара Патровіча Марыкса з'яўляецца паказам творчай дзейнасці гэтага таленавітага і востмага мастака на афармленні п'есаў з 1921 па 1945 год.

Экспанента выстаўкі сведчаць аб вялікім дасягненні гэтага майстра, які здолеў і ва ўмовах эвакуацыі з поспехам працаваць любімую працу мастака-дэкаратара і стварыць рад новых і цікавых афармленняў да спектакляў.

Прадстаўлены на выставі ўсім афармленні тэатральных п'есаў і амаль усіх п'есаў зодства БССР, а таксама з'яўляюцца да п'есаў на гістарычныя тэмы сведчаць аб высокай культуры мастака. Яго праца з'яўляецца аўдыявізія і ўдумліва і гавораць пра глыбіню ведаў і разуменне стаяў розных эпох і народаў.

Гэта асабліва вядома на афармленні п'есаў «Абай» Луэзова, якую Марыкс выканаў у 1943 г. у горадзе Уральску.

Тут, як і пры афармленні беларускіх п'есаў, часткова прадстаўлены на данай выставі (Казахскія могілы ў горадзе Уральску і іншыя).

Трэба падкрэсліць, што амаль усе дэкарацыйныя працы Марыкса вызначаны адным спалучэннем архітэктонікі з сакавітым тэатральным жывавісам.

А. П. Марыкс добра ведае «прыроду» тэатра, працу актара, рэжысёра, касцюмера, кожнага працаўніка сцэны.

Яго творчасць у галіне мастацкага афармлення кожнай тэатральнай п'есаўкі можа быць найўнім прыкладам умения выкарыстоўваць памер сцэны для рознастайных дэкарацыйных пабудов, дасягнуць эфекта пры абмежаваных сродках.

З пункту погляду ўнутранага амету працы Марыкса па афармленні з'яўляюцца абгрунтаваным выдзелам асноўнай думкі аўтара п'есы і з'яўляюцца п'есаўшчыка спектакля.

Гэтая асаблівасць творчасці Марыкса каштоўная для тэатра. Мастак заўсёды імкнецца раскрыць перад глядачом найбольш поўна эмацыянальны змест спектакля. Аднак, мы маем права папракнуць Марыкса ў тым, што пры афармленні спектакля «Наш карэспандэнт» (1943 г.) ён адышоў ад уласнай аму рысы паглыбленага прааналіза і раскрыцця літаратурнай з'яўлення аўтара п'есы, і таму адчуваецца недастатковая поўнасьць і некаторая вульгарызцыя ў дэкарацыйным афармленні гэтай п'есы.

Князь Уладзімер Полацкі. Пано работы заслужанага дзеяча мастацтва БССР А. Марыкса.

А. ПАЛЕЕС

НОВЫЯ ПАЭМЫ

Толькі што я скончыў п'эму «Палавінка». У ёй і імкнуўся паказаць трагедыю Беларускай дзяўчыны. П'эма невялікая. У ёй паказаны зварот палітнікі на радзіму. Але не давялося ёй доўга жыць. Слэм, падарваная фашысцкай катаргай, яе пакалоўца, і дзяўчына памірае. Гэта апошня ахвяра Беларускай зямлі. Народ ніколі не забудзе свае ахвяры і не дарае кітам. Вось кароткі амет п'эмы.

Пятрусь Броўка.

не ясна. Напісаўшы некалькі раздзелаў, я адклаў да часу гэтую працу.

У 1946 годзе я мяркую аднавіць сваю работу над п'эмай «Сям'я». Што мне хочацца ў ёй паказаць? Звычайна Беларускае сям'ю ў дні Вялікай Айчыннай вайны. Пачатак вайны— падатак п'эмы. Дзень сустрэчы братаў і сясцёр у роднай хаце пасля перамогі над ворагам будзе яе канцом.

Апрача гэтай п'эмы, буду пісаць вершы пра аднаўленне жыцця ў вызваднай Савецкай Беларусі. Скажаць загада, якімі яны будуць, мне цяжка.

Пятрусь БРЮКА.

У БЕЛАРУСКІХ МАСТАКОЎ

У Маскве адбыўся прагляд работ Беларускай мастакоў. Для Усесаюзнай мастацкай выстаўкі адабраны 20 жывапісных палотнаў і 24 малюнкы графікі.

Днямі мастацкі совет Саюза савецкіх мастакоў БССР, пад старшынствам сакратара ЦК КП(б)У Ц. С. Гербунова, прысутнасці начальніка Упраўлення па справах мастацтва пры СНК БССР В. Ф. Міхайчына, пісьменнікаў Я. Коласа, М. Лішчыкова, М. Танка, мастакоў І. Ахрэмчыка, Я. Зайцава, П. Гаўрыленкі прагледзеў тры праекты помнікаў.

Скульптар А. Глебуў і архітэктар Зіборскі пазнаёмлілі прысутных з праектамі помнікаў Скарыну і Янку Купалу. Помнік Беларускаму першадрукару будзе ўстаноўлены на плошчы Софійскага сабора ў Полацку. Помнік Народнаму паэту БССР упрыгожыць адну з плошчаў сталіцы. На пасаджаны былі ўхвалены таксама праект помніка Герою Савецкага Саюза К. Заслонову, работы скульптара А. Бейбеля. Помнік будзе ўстаноўлены ў Мінску.

Закупачная камісія пры Дзяржаўнай Траўляюскай галерэі набыла для Беларусі некалькі карцін і скульптур. Сярод іх работы Левітана, Врубеля, А. Герасімава. Таксама закуплены скульптуры А. Каменкава, які днямі вярнуўся з Амерыкі на радзіму.

Усе гэтыя экспанаты будучы выстаўлены ў Дзяржаўнай карцічнай галерэі БССР.

Вынікі конкурса

Журы Рэспубліканскага конкурса работ майстроў народнай творчасці вынесла рашэнне аб прэміраванні за лепшыя экспанаты.

Першыя прэміі атрымаюць Шахновіч (гор. Мінск) за высокамастацкае выкананне работы «Пісьмовы прыбор» (разьба—інкрустацыя) і Ягадніцкі за скульптуру—«Галава Іонка».

Другія прэміі—В. Мішко (Баранавіцкая обл.)—за разбу па дрэву пад

назвай «Даясенне», М. Строніч (гор. Мінск)—за пейзажы, В. Ляднёў (гор. Мейсלאў, Магілёўская обл.)—за партреты і замальбукі, Е. Стасевіч (Гродзенская обл.)—за мастацкія тканіны.

Трэція прэмія атрымалі 11 чалавек і чацвёртыя—18.

Журы вынесла падзяку ўсім удзельнікам выстаўкі работ мастацкай народнай творчасці.

ВІТАЛІ ВОЛЬСКІ

ЗАВІЛІ ВЯНКІ

(Урывак з п'есы „МАШЭКА“)

Лясная палына на беразе Дняпра. На заднім плане на ўзгорку высіцца драўляная сцяна палаца князя, пабудаваная з магутных барвенняў. Здалёку чуваць дзявочы спеў. Чарада дзяўчат, упрыгожаных вінкамі з кветак, ідзе, спяваючы, да маладой барозкі пасярэдзіне сцэны. На чале дзяўчат Ганка. Яна ў прастай, але чыстай даматканай кашулі. Цёмныя густыя валасы заплетены ў даўгія косы. Дзяўчаты спыніліся каля барозкі і, узяўшыся за рукі, танцоўваю вакол яе, ведучы карагод.

Скончыўшы карагод, дзяўчаты абступілі барозку і пачалі яе калыхаць, схіляючы ўніз. Зважалі яе з суседнім клічам. Зважаныя вянкі з двух дрэў, яны праходзяць пад ім парамі.

Дзяўчаты (спяваючы):
Завілі вянчак
На добры гадочак.
На жыта густое,
Пшано залатое,
Ячмень каласісты,
Абёс заласцісты.

Дзяўчаты селі вакол барозкі. Яны вымаюць з кошычка прынесеныя з сабой пачастункі. Паўляецца стары пчалар Рабіна, бацька Ганкі, ён ісе збанок з мёдам.

Ганка. Чаго сюды прыйшоў, тата?
Рабіна. Як гэта, чаго? Паглядзець, як дзеўкі гуляюць. Не такі я стары, каб дома сядзець ды з пчоламі размаўляць. Я, дачушка, мёду прынес. Паглядзі, які залаты ды пакікі! (Да дзяўчат). Ча-стуйцеся, дзяўчаткі!

Дзяўчаты. А які смачны, салодкі! Дзяўчэчка, лядзёлічка, Рабіначка, дзякуем!

Рабіна (Здаволены). На добрае здароўе, мае-ж вы любілі! Мне мёду не шкада. Ча-стуйцеся, даражэнькі! З мёдам, дзяўчаткі, жыццё саладзей!
Любка (да Ганкі). Добры ў цябе баць-

ка, Ганка! Не такі ганарысты, як ты. Рабіна. А яна хіба ганарыстая? Дзяўчаты. Давай гонар! Рабіна. Згода, дачушка, згода! Рабіна. Як хочаш! (Да дзяўчат). Пакіньце спрыячліва! Ча-стуйцеся мёдам.

Дзяўчаты іноў бяруцца за пачастункі. З'яўляюцца хлопцы, з ім Сымонка і Багдан. Спрабуюць далучыцца да дзяўчат. Смех, жарты, выселая мітусня.

Сымонка (да дзяўчат). Прыміце нас да сябе!

Ганка (нездаволены). Кінь, тата!.. Го-дзе ўжо! Няма чаго слухаць.
Рабіна. Згода, дачушка, згода! Рабіна. Як хочаш! (Да дзяўчат). Пакіньце спрыячліва! Ча-стуйцеся мёдам.

Дзяўчаты іноў бяруцца за пачастункі. З'яўляюцца хлопцы, з ім Сымонка і Багдан. Спрабуюць далучыцца да дзяўчат. Смех, жарты, выселая мітусня.

Сымонка (да дзяўчат). Прыміце нас да сябе!

Ганка. А калі і так?.. Вядома, хадзіла-б (Уздыхае). Можна так яно яшчэ і будзе. Ніхто не ведае свайго лёсу.

Любка (смяецца). Чуюць? Чаго захацела? Вышчам, сапраўды ў залатой калыхацы калыхалася, у ядварных пялюшках гадвалася, а сама, як і мы, бо-сяя ходзіць.

Дзяўчаты смяюцца.
Ганка. Няўжо-ж усе жыццё сярод пнёў ды купін пражыць?

Любка. Дарма ты нам пагарджаеш. Рабіна. Нядобрыя ў цябе думкі, дачушка.

Любка. Усе табе не так ды не гэтак. Чаго табе не хапае? Машэка цябе кажа! Кожная з нас палічыла-б за шчасце, калі-б ён хоць раз зірнуў на яе прыхільна, а ён ад цябе вачэй не можа адвесці.

Ганка. Можна табе зайздросна?
Любка. Нашто? У мяне Сымонка ёсць.

Дзяўчаты. Любку з Сымонкам вада не размые.

Ганка. Дык і добра. Трымайся свайго Сымонкі, а мяне ў спакой пакінь.

Любка. Ох, казачка будзе! З такім толькі і жыць, а ты і на яго зверну ўніз паглядзець. Нядобра ты робіш, Ганка. Даўно трэ' было-б высець лядзіцы.

Рабіна. Ад яе толькі і залежыць.
Любка. Загадай ты ёй, дзяўчэчка Рабіна!

Рабіна. Хіба яна паслухае? Вольнай ітшуйка яна ў мяне расла. Ніколі яе не прымушай, калі кажае, дык няхай, не хоча—не прымушай, хоп Машэка і да думш мне, ласкага не знойдзеш.

Віталі Вольскі.

Любка (ухіляецца ад яго, спявае).
Хоць ты ногі паламаеш,
А мяне ты не спымаеш!
Сымонка (гойца за Любкай).
Хоць я, можа, павалюся,
За табою паганюся.
Хоць я ножкі зламлю,
Усе-ж цябе я злаўлю!
(Схапіў Любку).

Любка. Ой, пусці!.. (Штурхае яго).
Сымонка (робіць выгляд, быццам не можа ўтрымацца на нагах, і валіцца ў сямую гущу дзяўчат). Добраму чалавечку добра і ў запеклу!
Дзяўчаты. Бач, які спрытны! Ускокні да нас, як верабей у сапожніку! Ганце яго прэч! Ага, папаўся? Не сунь носа ў чужое прэс! (Абкружылі яго з усіх бакоў, смяючыся. Б'юць яго, жартуючы, рушнікамі і фартурамі, спяваючы).

Памію кашульчку
Я сьмаю татульчку.
Тонкую, танюсеньку,
Беленьку, бялюсеньку.
Паўла жокач я птацай.
Як гэту кашульчку праці,
Як гэту кашульчку праці,
Як на валічках качаці.

Сымонка (робіць выгляд, быццам вельмі спалоханы, ляжыць на зямлі, за-туліўшы твар рукамі). Ой, не буду! Далебог не буду! Ой, рывак вады не баіцца, толькі ногі маічыць не любіць!.. Хлопцы, ратуйце! На дапамогу!

Хлопцы (кідаюцца на дапамогу). Трымайся, браце!.. Падмога ідзе!
Дзяўчаты кінулі Сымонку і разбегліся.
Любка. Хлопцы, голзе дурцы!
Сымонка. А што рабіць, разумная?
Любка. Ці вы дужыя, хлопцы?
Ганка. Яны дужыя толькі з дзеўкамі ваяваць.

Любка. Вы-б нам сілу сваю паказалі.
Дзяўчаты. Праўда, хлопцы, пацягачеца!
Усе. Цягачца!.. Цягачца!.. Дужыцца!
Багдан. Хлопцы, чулі? Хто хоча дужыцца? Хто мацнейшы? Выходзі!
Любка. Вядома, хто, Машэка! Машэ-шэга няма.

Любка. Ха-ха, рукі кароткія!
Сымонка (спявае).
Стой, дзяўчына,
Не ўцякай!
Добрым словам
Прымітай!

Сымонка. Тады я.

Багдан. Ого, ты! Гэта яшчэ трэба паглядзець!

Сымонка. І паглядзім! Набірай сабе людзей!

Багдан. Хітры! Ты сабе самых дужых воеўсеш.

Рабіна. Трэба, хлопцы, роўна дзяліцца. Суддзю прызначыць.

Усе. Дзе Машэка?.. Яго трэ' было-б за суддзю!.. Ён справядлівы!.. Яго-ж няма... З ракі яшчэ не вярнуўся...

Багдан (да Рабіны). Дзяўчэчка Рабіна, разбярты ты нас. Зрабі ласку.

Сымонка. Будзь за суддзю. Ты-ж нічога не робіш.

Рабіна (паважна). За суддзю... (Згаджаецца ахвотна). Гэта можна. Добра!

Абедзе групы дзяўчаты цягнуць жэрдку, якую ім даў Рабіна, у супроцьлеглыя бакі, але перавагі няма ні ў каго. Сілы хлопцаў роўныя. Дзяўчаты з цікавасцю паглядаюць за гульняй. Жарты, смех, крыкі.

Рабіна. Сымонка, не адступай!
Любка. Сымонка, не паддавайся!
Дзяўчаты. Багдан, упірайся!
Любка. Эх, Машэкі няма!

Рабіна. А ну, яшчэ трохі! Пасунься ўправа!

Любка. Хопці! Даволі! Ніхто не перамог!

Рабіна (важна). Ча-му гэта хопці? Няхай цягачоца.

Любка. Ніхто-ж не перацягне!
Рабіна. Вядома. Роўныя па сіле паддабраліся!

З'яўляецца Машэка ў святочным адзенні. Ён падыходзіць да хлопцаў і глядзіць, усміхаючыся, на іх ілмагаані.

Хлопцы яго не забавялі. Дзяўчаты адра-зу схілі. З цікавасцю чакаюць яшчэ, што зробіць Машэка.

Ганка (ціха). Машэка, расудзі іх!
Машэка. Зараз.

Машэка неспрыкетна ўзлаў адной рукой за канец жэрды, цягнуў і Сымонку і павадзіў на зямлю, перацягнуўшы групу Багдана. Агульныя ажы-ленне. Смех, крыкі, опрэчкі.

Дзяўчаты. Гэта-ж Машэка! Каб не Машэка, ніколі-б не перацягнулі!

Рабіна. А што, добра я падзяліў? Па справядлівасці! Ні туды, ні сюды! Роўныя паддабраліся!

Абедзе групы хлопцаў нездаволены. Багдан. Нааопшта ўмяшаўся, Машэка? Сымонка. Ча-му перахвалюе?

Багдан. Каб не ты, мы-б перамаглі. Сымонка. Ну, гэта яшчэ невядома! Машэка (смяецца). Даруйце, хлопцы!

Трэба-ж было скончыць гульню. Ба-чу, дарэмна сілы марнуецца. Ды я дзяўчатам надакучыла.

Любка. Праўда, праўда! Яны тут яшчэ цялы век цягачца-б.

Ганка. Добра зрабіў, Машэка. Машэка. Чулі?

Багдан (нездаволены). Дзеда за суд-дзю прызначылі, а не цябе. Спазіўся, дык і стой сабе ціха. Сачы за гульняй, каб усё было па-людску, без крыўды, а ты сам палец.

Машэка. Не злуй, дружа! (Абдымае яго).

Сымонка. Ніхто цябе не прасіў. Машэка (смяецца). І ты на мяне? І ты? Ну, калі так, выходзіце на мяне ўсе разам!

Машэка схапіў жэрдку за адзін канец, усе хлопцы за другі. Нягледзячы на ўпартае супраціўленне, Машэка перацягнуў усіх хлопцаў. Усе захап-ляюцца яго сілай.

Рабіна. А, каб цябе! Трэба-ж мець гэтыя рукі ды ногі!

Сымонка. Здарова, як мядзведзь.— ёсць на што паглядзець! (Да Машэкі). Цібе, братка, у шырыню не абяць, у вянкішню не дастаць!

Багдан. Вядома, Машэка! Машэка. Голзе ўжо, перахваліце! (За сцяны чуюць гукі дуды). Чуюце? Дудары ідуць!

Любка. Дудары, дудары! От, каб ця-пер паскакалі!

Машэка. Трэба іх сюды паклікаць! Сымонка. Пайшлі па дудароў!

Дзяўчэчка Рабіна, дзяўчаты і хлопцы выходзяць. Машэка і Ганка застаюцца адны.

Літаратурны календар

4 снежня 1825 года нарадзіўся вядомы рускі паэт Аляксей Нікалаевіч Пляшчэў. Пасля сканчэння школы гвардзейскіх падпарапчыкаў ён паступіў у Пецярбургскі універсітэт. Пляшчэў пачаў друкавацца ў 1843 годзе. У 1846 годзе выйшаў першы зборнік яго вершаў. А. Н. Пляшчэў з'яўляўся актыўным членам гуртка петрашэўцаў. Яго вершы былі папулярнымі сярод радыкальнай моладзі, асабліва верш «Вперед без страха и сомнения». Гэты верш у адным літаратурным даследаванні правільна называецца «сваёго роду марсельскай пакалення 40-х гадоў».

У 1849 годзе Пляшчэў, як член гуртка петрашэўцаў, быў арыштаваны і па загаду Нікалая I адпраўлены «радавым у Арэнбургскія лінейныя батальёны». У 1856 годзе ён вызначыўся ў вайсковых дзеяннях, і яму быў нададзены чын прапаршчыка. У 1858 годзе, пасля дазволу жыць у сталіцы, Пляшчэў пераехаў у Маскву. У 1858 годзе выйшаў новы зборнік яго вершаў. Пазізія Пляшчэва гэтага часу сведчыць аб страце паэтам «магутных заклікаў» і «гордых захапленняў» (Дабралюбаў).

Вельмі шмат зрабіў А. Н. Пляшчэў, як перакладчык. Ён перакладаў на рускую мову паэты заходне-еўрапейскай рэвалюцыйнай дэмакратыі, у тым ліку Бар'е, Петэфі, Фрэйліграта, Гейне, Гервега, М. Гартмана і др. Вершы Пляшчэва высока ацэньвалі Чарнышэўскі і Дабралюбаў. Пляшчэў памёр у 1893 годзе.

5 снежня 1820 года нарадзіўся ў памешчыцкай сям'і рускі паэт-лірык Афанасій Афанасевіч Фет (Шэпшынін). Пасля сканчэння гісторыка-філалагічнага факультэта Маскоўскага ўніверсітэта Фет служыў у гвардыі.

У 1840 годзе выйшаў першы зборнік яго вершаў «Лірычны Пантэон». Да 60-х гадоў Фет супрацоўнічаў у «Айчынных запісках» і ў «Сучасніку». Потым супрацоўнічаў у «Рускім вестніку» і «Бібліятэцы для чытання».

Пазізія Фета з'яўляецца інтымнай па сваёму характару. Тэмы яго вершаў — каханне і прырода. Вершы Фета — вельмі музычныя.

Фету належыць вялікая колькасць перакладаў з антычнай і еўрапейскай паэзіі. Ён пераклаў на рускую мову творы Гарацыя, Вергілія, Авідыя, Гэта, Байрана.

Асобу Фета і яго літаратурна-бытавое асяроддзе добра абмалёўваюць яго мемуары «Мае ўспаміны» і «Раннія гады майго жыцця».

А. Фет памёр у 1892 годзе.

«Паўлінка» Я. Купалы ў Беларускім Дзяржаўным драматычным тэатры імя Янкі Купалы. На здымку: народная артыстка БССР Л. Рэжэцкая ў ролі Альжбеты і заслужаны артыст БССР Ул. Дзядзюшка ў ролі Крыўціцкага.

Р. ШКРАБА

Пра ўменне паказаць і расказаць

Пазізія з'яўляецца вельмі эканомным асяродкам для вобразнай перадачы чалавечых думак і пачуццяў. Кожнага, хто чытаў верш А. С. Пушкіна «Хмара», здзіўляла ўменне вялікага паэта літаральна ў некалькіх словах намаляваць яркую карціну, якая хвалюе і запамінаецца назавешна. В. Г. Вялікі назваў гэты маленькі верш А. С. Пушкіна вялікім творам мастацтва.

Ці адзін раз даводзілася кожнаму чалавеку бачыць, як апошняга хмара адрынеўшай наваліцы імкліва імчыцца па яснаму блакіту неба. Але, працягваючы верш Пушкіна, мы яшчэ і яшчэ раз перажываем тое, што нам ужо многа разоў перажыта і адчута. Нашы пачуцці, як удала настроены музычным «струмантам», чула адкілаюцца на кожнае слова паэта, якое глыбока западае ў душу і хвалюе яго. Паміж радкоў верша Пушкіна мы працягам не менш, чым у радках яго. Здаецца, што, чытаючы верш «Хмара», мы адчуваем лагодныя паветы свежага ветру, таямнічы шэпт абмуглых дажджом лісточкаў, гоман імклівых ручаёў, думныя пах кветак, што зноўца на сонцы слязінкамі дажджу, хоць паэт пра гэта нічога не піша ў вершы.

Свет рознастайны ў сваіх правах. Нельга абняць неабдымае. Вось чаму назвіа карыстаецца такімі прыёмамі, які мастацкая дэтал, параўнанне, метафара да ішч. Адна трэпа схопленая дэтал больш раскажа нашай свядомасці, чым самая вялікая апісанні, падобна таму, як у кроплі вады можа адбіцца цэлы свет, а вялікае дэстра пакажа нам толькі значную, абмежаваную частку гэтага света. Бывае часам, убачыў на голым дрэве высахлы лісток, які трывіць і мяляецца пад навамі ветру — і ў свядомасці падразу ўсплывае карціна глыбокай восені.

У гэтым сэнсе пазізія родніцца з музыкай. Вось чаму нельга пераклаць словамі або перакласці на прозу сапраўдны верш. «...як дадце вы другому зразумець пра мату чужай вамі музыкі, калі не праспяваеце ці не праіграеце яго на струманце». (В. Г. Вялікі).

Вялікія паэты мінулага і сучаснасці пакінулі нам многа выказванняў, у якіх яны ў адзін голас заклікаюць: вершы павінны сказаць тое, чаго не можа сказаць звычайная проза. Таму брацца за пера, каб напісаць верш, патрэба толькі тады, калі няма іншага спосабу для выражэння пачуццяў, калі яны да таго моцныя і хвалюючыя, што могуць выліцца не інакш, як толькі ў вершы. Вершы не павінны падманяць сабою публіцыстычных артыкулаў. Са сказанага вышэй павінна быць ясным, што іх прызначэнне зусім іншае. Вялікае бядо пачынаючы аўтары ў тым, што яны не разумеюць гэтай вельмі важнай для іх існасці.

Перад намі вершы, атрыманныя рэдакцыяй за апошні час. Усе іх можна раздзяліць на тры групы. Да першай групы патрэбна аднесці вершы, у якіх зусім адсутнічаюць мастацкія вобразы. Аднай аднакай, якая дае права называць падобныя творы вершамі, з'яўляецца рыфма. Такія вершы далёка ад сапраўднай паэзіі, як неба ад зямлі. Пры самых уважлівых пошуках, у вершах С. Хадзько нельга знайсці ні аднаго свежага зпітэта, ні аднаго трапінага параўнання. А даслаў ён аж дванаццаць вершаў. Усе яны напісаны на вельмі цікавыя тэмы — пра зварот франтавіка ў родныя мясціны, пра ратны падзвігі савецкіх воінаў і г. д. Аднак, аўтар запісаў на паперу першыя думкі, якія прышлі ў галаву. Асаюды ад чытання такіх вершаў не будзе мець. У дадатак да ўсяго гэтага — вершы малаісменныя. С. Хадзько пагарджае самымі элементарнымі патрабаваннямі граматыкі. Вось страфа з верша «Я роднога села не узнала», якая можа быць хіба толькі ўзорам таго, як не трэба пісаць:

На побыку из Армии Красной
Я пришёл навесить отчий дом
Моя Родина! Нет ей (?) прекрасней
И за морем, за горным хребтом.
Вершы Д. Пучынскага з'яўляюцца спробай зрабіць паэзію забавкай, гульнёй. У вершах адсутнічае ўсялякая паказваць і расказаць. Можна, на-

П. ПРАНУЗА

ЦІШЫНЯ

Перакінуў уварты, жорсткі
На вуліцах берлінскіх бой.
І мы пачулі, як пясчэкі
Ляцяць над нашай галавой.

Было так ціха... Ад гарматаў
Цыкла густая цеплыня.
За колькі цяжкіх год саадата
Зачаравала цішыня.

На сэрцы радасна, урачыста.
А у вачах — вясёлка слёв.

Пляскалі ў захапленні лістам
Рады параненых бяроў.

І, як ніколі, сонца ясным
Здавалася, святлеў блакіт.
Такой часіны слаўнай, шчаснай
Яшчэ не ведалі вясні...

Пад бомбамі, агнём, металам
Мы здабывалі славу дня,
Каб назавешны запанавала
Над родным краем цішыня.

1945 г. раён Рэйхстага.

Пагоня за танымі эфектамі

Выйшаў з друку зборнік п'ес для гуртоў мастацкай самадзейнасці*).

Добрычаканне павінна быць прыгожым, змястоўным, вартым нашага часу — гэтага хоча чытач і глядач, і гэта ёсць зусім законнае жаданне.

Аднак, першы зборнік, у які ўключаны некаторыя добрыя драматычныя творы, на жаль, засмечаны нядабранасцямі і нават пошымі рэчамі.

З агульнага ліку дзеяцкіх сем п'ес з'яўляюцца спробамі адлюстравання партызанскай барацьбы беларускага народа з нямецка-фашыскай навалай. Сярод лепшых п'ес зборніка — «Дзядзя Косця» У. Іванова, «На скрыжаванні дарог» М. Клімковіча і «Мост» У. Краўчанкі, хаяя трэба зрабіць дакор апошняму ўтвару, што ён для сваёй п'есы запазычаў інтрыгу з п'есы Сіманова «Рускія людзі». Параўнаўча бездакорнай з'яўляецца твор К. Крапівы «Валодзьку галыштук». П'есу гэтую можна браць за мерку мастацкай праўдзівасці.

Найбольш выразным недахопам большасці п'ес з партызанскай тэматыкай — ёсць наіўнасць сітуацый і становішч. Усюды дурнаватыя, ці то зусім безгалова фрыцы, якіх з прымітнай лёгкасцю абдураюць нашы дзёткі, бабулі, дзядулі і ўнукі. Аўтары гэтых наіўных, надуманых сітуацый, які быццам забываюцца аб тым, якога напружання сіл, якіх выпрабаванняў каштавала нам перамога над дужым і хітрым ворагам. Асабліва непрыемна выдзяляецца надуманасць сітуацый і наіўная пагоня за танымі эфектамі ў іншых п'есах зборніка.

Выходзячы з рамак суцэльнасці зборніка, з боку ад партызанскай тэматыкі ўсіх іншых п'ес стаяць жарт Ул. Няфёда «Мая хата з краю» і камедыя Г. Аўручкага і А. Есакова «Цяжка становіцца». Жарт Ул. Няфёда, не звязаны з не зусім беларускі каларыт, даволі удала.

* «П'есы для гуртоў мастацкай самадзейнасці», Дзяржаўнае выдавецтва БССР, Мінск—1945 г.

Зусім іншае трэба сказаць аб камедыі Г. Аўручкага і А. Есакова. Нескладаны сюжэт пабудаваны на недарэчнай рэзнасці жонкі да мужа, дырэктара жывёлагадоўчага саўгаса, які працуе ў выключна жаночым акружэнні.

«Падумаіце, — скардзіцца ён, — загадчык гаспадаркай — жанчына, бухгалтар — жанчына, сакратар — жанчына, доктарка таксама. ...Як склічаш нараду, сядзеш паміж імі — бабыль-бабыль, адзінокі, прыкметны... Яно і любя, і цяжка. Мужчынскага слова няма з кім брахнуць... Ходзіш, хвалюешся, а палаяцца па-сапраўднаму не можаш, быццам язык хусткай прыязан...» Вось муж.

«...Да нашага брата ты ахвотнік вядомы... Я ўсё ведаю... за маладзенькай доктаркай Туркідэй лётаяш, як пеньвік вясной...» Вось жонка. «Сямён твой з гэтай французкай (ветэрынарам. Н. З.) пасядзеці пам разам і раптам выходзяць, абодва такіх задаволеныя... адзін на аднаго ласкава паіраюць. І вось тут грэх прышоў... Павёў ён яе ў стайню. А там, аж жах казаць... за стойла... там дзе сена... І што, кажаш? Як што? Тут і маладуха, на другі дзень — вяселле, здагадка можна...» Вось трэці «тып» камедыі — старожака Марыля.

Падстаўная, недарэчныя фігуркі, за якімі — няўдала замаскіраваны расказчык, што нецкава і брудна расказае аб рэчах, не вартых увагі.

Зусім непажадана сутыкаюцца дзве супроцьлеглыя грані: вобразы савецкай жанчыны, якая мужнай працай памагала мужчынам у змаганні за волю і незалежнасць Радзімы, і танны цінізм, які кландзецца гарам на гэты светлы вобраз.

Таварышы Г. Аўручка і А. Есакоў у сваёй камедыі не толькі не пайшлі спераду чытача, або ў нагу з ім, а ў пагоні за танымі эфектамі спустыліся да патурання грубых і пошлых адносін да жанчыны.

Здзіўляе, якім чынам М. Клімковіч, што рэдагаваў гэты зборнік, дазволіў яму ўбачыць свет у такім выглядзе.

Н. А. ЗУБОК.

прыклад, расказаць пра багачаў нашай краіны так, як гэта робіць Н. Шмідлоўскі, які не забывае ўспамінаць і пра птушак, і пра грыбы, і пра куцы. Аднак, гэта яшчэ не паэзія. Зусім другая справа была-б, калі-б аўтар адолеў усё гэта паказаць у вобразных і карцінах.

Асобна трэба вылучыць вершы, у якіх хоць і маюцца паэтычныя вобразы, але пры ўсім гэтым вершы не з'яўляюцца сапраўды паэтычнымі. Справа ў тым, што некаторыя пачынаючы аўтары няк не могуць устрымацца ад спекусы карыстоўваць у сваіх вершах вобразы, створаныя другімі паэтамі, часта карыстаюцца літаратурнымі штапамі, якія ад частага ужывання страцілі сваю першародную сілу, сцерліся, як сціраюцца медныя пяцікі, вымручваюцца з рук у рукі. На першы погляд здаецца, што ў такіх вершах усё на месцы: гладкая рыфма, вытрыманы рытм. Але, чытаючы іх, адразу адчуваеш, што чагосьці не хапае. Сэнс паэтычнай творчасці ў гэтым выпадку зводзіцца да ўмення пісаць больш-менш граматычна і ў рыфму. Пра гэтыя вершы можна сказаць, што яны напісаны тэхнічна правільна, але не мастацка. Такое ўражанне пакідаюць вершы Івана Стэльмака, Міхаса Даніленкі, Івана Ганановіча.

Нарэшце, — апошняя група з даслаўных вершаў, — творы Б. Сасноўскага. Пра яго вершы нельга яшчэ сказаць, што ў іх думкам прасторна, а словам цесна, але ў яго бясспрэчна ёсць здольнасці. Аб гэтым, напрыклад, сведчыць страфа з верша «Лаўка», у якой самота расстання з любым чалавекам перадава праз мастацкі вобраз:

Той час прайшоў. І лёс жыццёвы
Да лета разлучыць нас змог.
На лаўцы ржавы ліст кляновы,
Сарваны ветрам, ціха лёг.

Аднак, аўтару трэба паріць быць больш самастойным і патрабавальным да сябе.

«Мы павінны патрабавач мовы, якая эканомна і дакладна выяўляе кожны рух. Хоцям, каб слова ў мове то разрывалася-б, яго фугас, то вяла-б, як боль раны, то прыме-б радасна, як пераможнае ўра» (У. Маякоўскі). Толькі той, хто здолее дасягнуць гэтага ў сваіх творах, будзе называцца сапраўдным паэтам.

Нацюрморт.

Я. Красоўскі.

ФЕЛЬЕТОН

Жылі-былі

(казка для дзіцей малага і старога літаратурнага ўзросту)

Жылі-былі Іван Іванавіч і Іван Нікіфаравіч. Даўным-даўно яны перажылі самога Гогаля і дажылі да нашых дзён. Доўгі жыццёвы шлях прывёў іх у літаратуру. Яны пачалі пісаць. Ці добра, ці бага яны пісалі — і самі не ведалі, але адвалася ім, што добра. Як сумленныя суседзі, яны бывалі адзін у другога ў гасцяві і частаваліся.

— Паспрабуйце, Іван Іванавіч, мой апошні верш.
— О, не, Іван Нікіфаравіч, вось калі ласка, мая новая п'еса... Асмелюся вам сказаць, што пасля Купалы гэта першы сапраўдны твор...
— Ды што вы, Іван Іванавіч, ці-ж можна параўнаць яе з вершам майго гатунку?..

Іван Іванавіч з далікатнасці браў п'есу Івана Нікіфаравіча, а Іван Нікіфаравіч «агдолжаўся» вершам Івана Іванавіча. Доўга і апетна смакавалі творы адзін другога, прычмокалі, асалодва плошчылі вочы, здзіўлена ахалі, охалі ад прыемнасці і прарочы адзін другога ўсеагульнае прызнанне ў геніяльнасці.

Не толькі дома, але і на сходках яны падтрымлівалі адзін другога, чым заўсёды прыводзілі Манілава ў сентыментальна-слезлівае замільванне.

Можна-б яны пражылі так увесь свой літаратурны век, пакуль не пакрыліся здзіўленне, але адно неспроўжнае слова Івана Нікіфаравіча перакруціла ўсё дагары. Адночы, частуючы адзін другога сваімі новымі творамі, Іван Нікіфаравіч, які крыху залішне хашу п'ва і канчаткова быў упэўнены, што толькі ён геній, сказаў Івану Іванавічу:
— Ваш верш, выбачце вы мяне, як апраснак, а вось мая п'еса... Але Іван Іванавіч ужо больш не слухаў. Ён падскочыў, але абліты варагом.

— Ах, мой верш — апраснак?! Я не ведаю, якая ваша п'еса, Іван Нікіфаравіч, а вось вы, прабачце мяне, лясая падла!..

— А вы, Іван Іванавіч, выбачце, гліст!..
— Ах, я гліст? — І пайшоў, і пайшоў. Сваю сварку яны рашылі перанесці ў секцыю крытыкаў. Няхай там разбярэцца. У крытычнай секцыі яны сустралі Белікава. Той непрыкметна сядзеў за сваймі столамі і ад страху, каб чаго не вышлі, хваліў усё. Дазнаўчыся, чаго прышлі да яго Іван Іванавіч з Іванам Нікіфаравічам, Белікаў падзвіж, збялеў, хутчэй надзеў галашчы, прадчуваючы літаратурную нягодую, і замахаў рукамі.

— Не, не, панове, вы не па адрасу... Крыні мяне божа... У нас для гэтага спецыяльны аддзел літаратурных сварак. Пойдем, я пакажу вам... Белікаў узяў парасон, паставіў каўнер і па-

неў Івана Іванавіча і Івана Нікіфаравіча у суседні пакой.
Аддзелам літаратурных сварак і скандалаў загадаў Наздроў. Ён нечым быў незадаволены і злосна накручваў на палец свой адзін, не вырваны яшчэ, вуц.
— А-а-а, браты адзінокронія... з нядойбрай ноткай і ў голасе сустраў Наздроў Івана Іванавіча і Івана Нікіфаравіча. — Зноў з-за гуска пасварыліся?
— Горш, ён мяне глістам абавянуў!
— А ён мяне — лясай падла!
— Вош! — нечакана закрываў Наздроў, хапіўшыся за доўгі п'бук.
— Вош к сніманым сабачым, каб вамага духу тут не было!
— У чым справа?..
— Не паскудзьце мой аддзел!.. Я хачу заводзіць сапраўдныя літаратурныя сваркі, а вы з чым прышлі?! Нужо ў вас няма завошта пасварыцца як мае быць?! Нужо вы абое так бездакорна пішце, што акрамя лясны ў вас і прычэпкі другой няма?! Хто вам сказаў, што ў вас так ужо ўсё даспрі!..
— Таварыш Белікаў...
— Белікаў... Я ведаю як Белікаў крытыкуе!
— Ды што вы, — высунуўся з-пад парасона маленькі востры твар Белікава. — Крыні божа, каб я крытыкаваў каго-небудзь... Навошта мне псаваць добра-суседскія адносіны з людзьмі...
— Я ведаю, што вы быцеея крытыкаваць. Але я вас навуучу. Я не пацірпаю, каб наша крытыка хавалася пад парасон! Даволі! Я хачу добрай літаратурнай сваркі і сваркі за літаратуру, а не гускоў, чорт вас у барма вазьмі!.. Вось пакажыце, неўзабаве будзе літаратурны пленум. Я там агарбуваю скандальчык... Памянеце маё слова. Я не пацірпаю, каб вы стваралі ў нашай літаратуры Міргарад! Я не сцірпаю болей Белікавых у нашай крытыцы! Хопіць! Сварыцца, дык сварыцца, а не гуском дапіскаць адзін другога!.. Вош з такой сваркай к чарным сабачым!.. Я хачу, каб сваркі ачышчалі наша літаратурнае паветра, як наваліцца, а не псавалі яго цэлай гнілош!

Пакуль Наздроў грывеў і кідаўся крэсламі, Белікаў шіханка памёр ад страху. Убачыўшы апруццеллага крытыка, Наздроў неак супакоўся і па-несяў.
— Ну вось, а цяпер можна будзе абясаць набор новых крытыкаў. Будзем прымаць смелых, прынцыповых і чэсных.
А пакуль што, паважаныя панове, крытычны аддзел Белікава закрываю. Крытыкі пакуль няма.

Піліп КАРАНДЗЕЙ.

Літаратурныя радыёперадачы ў Гомелі

Гомельскі радыёкамітэт сістэматычна праводзіць літаратурныя радыёперадачы. Так, за апошні час спецыяльнай радыёперадачы былі прысвечаны творчасці Янкі Купалы, Якуба Коласа, Змітрака Бядулі, Паўлюка Труса, Кузьмы Чарыяга, беларускай літаратуры Айчынай вайны.

Змястоўныя перадачы былі прысвечаны творчасці Пушкіна, Лермантава, Чарнышэўскага.

М. КАРПАЧОУ

Рэдакцыя: Л. АЛЕКСАНДРАЎСКАЯ, А. БАГАТЫРОЎ, Г. ГЛЕБАЎ, Я. КОЛАС, А. КУЛШОЎ (адказны рэдактар), А. КУЧАР, П. ПЕСТРАК.

АДКРЫТА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ „Літаратура і Мастацтва“ на 1946 год

УМОВЫ ПАПІСКІ:
на 3 месяцы — 4 рублі 50 кап.
на 6 месяцаў — 9 рублёў
на 12 месяцаў — 18 рублёў

Папіска прымаецца ўсімі гарадскімі і раённымі аддзеламі «Саюздруку», а таксама ўсімі паштовымі аддзяленнямі.